

Η αρχαιολόγος Αναστασία Κουμούση για την ανακάλυψη της προσωπογραφίας του τελευταίου Βυζαντινού αυτοκράτορα

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Η αρχαιολόγος - βυζαντινολόγος Αναστασία Κουμούση μίλησε στην εκπομπή “Update” της [EPT](#) και στον Θιάνο Σιαφάκα για την προσωπογραφία του τελευταίου αυτοκράτορα του Βυζαντίου [Κωνσταντίνου ΙΑ' Παλαιολόγου](#) που [ανακαλύφθηκε στην Παλαιά Μονή Ταξιαρχών Αιγιαλείας κατά τη διάρκεια εργασιών συντήρησης](#).

«Πρέπει να δούμε τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο, όχι απομονωμένο από το αρχαιολογικό περιβάλλον στο οποίο βρέθηκε, ούτε από την ιστορική συγκυρία, γιατί αλλιώς δεν μπορούμε να τεκμηριώσουμε γιατί είναι αυτός και γιατί είναι εκεί», είπε αρχικά.

Δείτε τα όσα ανέφερε η αρχαιολόγος - βυζαντινολόγος Δρ. Αναστασία Κουμούση:

Για την ανακάλυψη της προσωπογραφίας του τελευταίου αυτοκράτορα του Βυζαντίου στην Παλαιά Μονή Ταξιαρχών Αιγιαλείας, πρόσθεσε πως, «ήταν από τις σημαντικότερες μονές της Πελοποννήσου στα παλιά χρόνια και ξέραμε από τις γραπτές πηγές ότι τα αδέρφια του, οι δεσπότες Θωμάς και Δημήτριος είχαν ανακαινίσει τη Μονή. Άρα λοιπόν, ξεκινώντας εγώ να δουλεύω με τους συντηρητές, ήξερα ότι υπήρχε ένα στρώμα τοιχογράφησης που χρονολογείται στα μέσα του 15ου αιώνα, γιατί αυτοί γίνανε δεσπότες το 1449, όταν έφυγε ο Κωνσταντίνος - αφού είχε στεφθεί - να πάει αυτοκράτορας στην Κωνσταντινούπολη».

Οπότε στη διάρκεια της συντήρησης κάποια στιγμή βρέθηκαν οι σημαντικές τοιχογραφίες του δεύτερου στρώματος. «Είναι το υπερκείμενο, το πάνω στρώμα που βλέπουμε από χαμηλά, γιατί αυτό βρίσκεται περίπου σε 5 μέτρα ύψος. Διέκρινα τους δικέφαλους αετούς, οπότε ανέβηκα στη σκαλωσιά και βρέθηκα απέναντί του», εξήγησε η ίδια.

Το έργο έγινε όσο ήταν εν ζωή ο Παλαιολόγος, μετά τον τελείωμα του πρώτου εμφυλίου πολέμου.

Η κ. Κουμούση τόνισε πως όταν είδε την προσωπογραφία, της γεννήθηκε η απορία, γιατί εκείνος και όχι τα αδέρφια του που ήταν οι χορηγοί. Έπειτα τους είδε απέναντι και όπως εξήγησε, «ήθελαν να δείξουν στο μεσοδιάστημα των εμφυλίων τους, τα ίσα και τα νόμιμα δικαιώματα τους τη μετέπειτα ημέρα» και πρόσθεσε πως «έβαλαν τον αυτοκράτορα - γιατί μην ξεχνάτε, έχουμε έναν άτεκνο αυτοκράτορα και αυτοί είναι οι μόνοι κληρονόμοι του».

Ταυτόχρονα πρόσθεσε πως το μπλέ χρώμα που υπάρχει στην προσωπογραφία προέρχεται από τον ημιπολύτιμο λίθο, Λάπις λάζουλι. «Ήταν εξαιρετικά σπάνιο και ακριβό», τόνισε η κ. Κουμούση.

Σχετικά με το ποιος ήταν ο δημιουργός του έργου, η κ. Κουμούση είπε πως, «ένας από τους εκλεκτούς ζωγράφους με παιδεία από την Κωνσταντινούπολη, που από τον 14ο αιώνα, από τα τέλη φεύγανε να γλιτώσουν και φυσικά πήγαιναν στο Μυστρά, που ήταν το μόνο ζωντανό μέρος της αυτοκρατορίας.

Η ανακάλυψη της τοιχογραφίας στο Καθολικό της Παλαιάς Μονής Ταξιαρχών Αιγιαλείας, μόλις 15 χλμ από το Αίγιο, έγινε γνωστή τις προηγούμενες ημέρες.

Στην τοιχογραφία απεικονίζεται η μορφή ενός ώριμου άνδρα που φέρει αυτοκρατορικά 'διάσημα' (πολυτελή λώρο πάνω από τον ανοιχτόχρωμο σάκκο, διάλιθο στέμμα) και κρατά σταυροφόρο σκήπτρο. Ο χρυσοκέντητος πορφυρός του μανδύας διακοσμείται με μετάλλια, στα οποία εγγράφονται δικέφαλοι αετοί με

στέμμα ανάμεσα στις κεφαλές τους, διακριτικό των μελών της οικογένειας των Παλαιολόγων. Η παρουσία των δικέφαλων αετών στο ένδυμα της μορφής, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα insignia, αποτελούσαν ένα εικονογραφημένο μήνυμα που επέτρεπε στον θεατή να ταυτοποιήσει αδιαμφισβήτητα τον άντρα με αυτοκράτορα.

Ο αυτοκράτορας που απεικονίζεται είναι ιστορικό πρόσωπο και ταυτίζεται με τον Κωνσταντίνο ΙΑ΄ Παλαιολόγο, αδελφό των χορηγών της ανακαίνισης της Μονής, των δεσποτών Δημήτριο και Θωμά. Είναι η τελευταία χρονολογικά σωζόμενη προσωπογραφία αυτοκράτορα στη βυζαντινή μνημειακή ζωγραφική και το μοναδικό πορτρέτο του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, σύγχρονο με τη σύντομη βασιλεία του (6 Ιανουαρίου 1449-29 Μαΐου 1453).

Ως πορτρέτο δεν είναι ιδεαλιστικό ή τυποποιημένο. Πρόκειται για αυθεντική προσωπογραφία, που αποδίδει με ακρίβεια τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά του τελευταίου βυζαντινού αυτοκράτορα. Είναι μια μορφή γήινη, ένας ώριμος άντρας, με λεπτό πρόσωπο και εξατομικευμένα χαρακτηριστικά, που αποπνέει ηρεμία και ευγένεια.

Στον Μυστρά απ' όπου πιθανότατα προερχόταν ο ζωγράφος που εικονογράφησε το δεύτερο στρώμα του Καθολικού, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος είχε ζήσει πέντε χρόνια ως δεσπότης, πριν στεφθεί αυτοκράτορας. Το αυτοκρατορικό πορτραίτο συνδέεται με τη γνωστή από τις γραπτές πηγές γενναιόδωρη χορηγία των αδελφών του στη μονή, μετά τη λήξη του πρώτου μεταξύ τους εμφυλίου πολέμου (1449-1450), που επιτεύχθηκε με τη «διαιτησία» τού Κωνσταντίνου, όπως αναφέρει ο Λαόνικος Χαλκοκονδύλης.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

[Η Ιερά Μητρόπολη Καλαβρύτων για την ανακάλυψη τοιχογραφίας του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου](#)